

fremkalde en Forandring i den Ensartethed, som nu findes i vore Almueskoler rundt omkring i Landet. Det staar for mig endnu i dette Dieblis som et Hovedformaal, der bestandig bør holdes i Sigte, at man faae lidt som mulig bør komme ind paa at gjøre Forskjel imellem de forskjellige Almueskoler. Det, som i denne Retning er min Hovedfrygt, er naturligvis, at man skal komme ind paa at faae bedre Skoler for NoGLE og ringere for Andre, efterdem de have Naad til at betale eller ikke, og derved skabe en Forskjel i Befolkningens Oplysning, hvorved de Bemidlede faae en bedre Oplysning og de ringere Stillede en slettere. Om den Tanke, jeg hylder, helt igjennem kan gjennefses, og om det vil være muligt fuldkomment at realisere Lighedsideen for de bedre og mindre godt Stillede Oplysning, kan jeg ikke i nærværende Dieblis have nogen afgjørende Mening om; men jeg tror, at det er rigtigt at søge at opretholde denne Lighed saa længe som muligt. Man vil nemlig ikke kunne undgaa at se, at, naar man kommer til saadanne Skoler, som nærværende Lovforslag taler om, og Beboerne skulle vise deres Beredvillighed til at bringe Offre til Skolevæsenet for det Tilskud, som Statskassen tilfiger dem, vil der blive oprettet Klasser for en videre gaende Undervisning, hvoraf ogsaa vil følge en stabigere Skolegang; thi det er klart, at skal man komme til at udvide Fagene og give en fylldigere Undervisning i flere Fag, maa der en stabigere Skolegang til. Nu antager jeg, at dette netop er et af de Punkter, hvor det er allervanskeligst at bringe Befolkningen til at gjøre de fornødne Offre, idet nemlig den ringere stillede Del af Befolkningen ikke vil kunne bringe det Offer hver Dag at lade deres Børn gaa i Skole fra det 6te—7de Aar til det 14de—15de Aar. Dette er et Offer, saa stort, at de paa ingen Maade ville kunne gaa ind derpaa. Jeg frygter for, at man ved at faae saadanne højere Klasser indrettede, der skulde danne en Række bedre Skoler i Modsetning til de nuværende, vil komme til at fordre en stabigere Skolegang, som vil forhindre de Smaa i at tage Del deri. Vel ville de Smaa ikke komme til at bære nogen stor Del af de forøgede Udgifter, som Kommunerne ville faae, — en Del deraf ville de dog komme til at bære — men de ville slet ingen Nytte faae deraf. Jeg har set saadanne enkelte Landsbyer, som man ret egentlig kunde kalde brolagte Landsbyer, som have et vist kjøbstadagtigt Præg, hvor der bor nogle enkelte Haandværkere og i det Hele Folk, som ikke synes, at Almueskolen tilfredsstiller de Fordringer, der maa stilles til den Skole, deres Børn skulle besøge. De have oprettet Realskoler eller saakaldte Realskoler, de have bygget disse Skoler til dels for Kommunens Midler, de lønne Lærerne til dels ved Kommunens Midler, de opstille en stadig, i Reglen daglig Skolegang, sætte temmelig høje Skolepenge, oprette nogle Fripladser, og saa mene

de, at de have vederlagt de mindre formuende Beboere i Kommunen ved visse Fripladser, og til overflødig Bevis paa, at Fripladsernes Antal er stort nok, pleie de som oftest at ansøge, at det er sjældent, at alle de Fripladser, som ere afslagne til de mindre Formuende, ere besatte. Men dette er intet Bevis, det er tværtimod et godt Bevis paa, at Stillingen er urigtig; de Smaa, som skulle benytte Fripladserne, kunne ikke bringe det Offer, som bestaar i daglig Skolegang både Sommer og Vinter og ere derfor ikke i Stand til at benytte det Tilbud, der gøres dem, ikke i Stand til i nogen Maade at nyde Gavn af den ubiidede Undervisning, man paa ganske enkelte Steder har oprettet. Jeg skal ikke komme ind paa nærmere at omtale, at jeg derfor skulde betragte saadanne Skolers Oprettelse af Kommunerne som urigtig, men kun fastholde den Lighed, der i nærværende Dieblis forekommer mig at være mellem de ubiidede Klasser i den almindelige Almueskole og de i Lovforslaget omtalte Realskoler. Jeg frygter, at de Smaa ikke ville faae Nytte deraf, fordi det kræves Offre af Tid, som de ikke kunne bringe, selv om man ikke vilde kræve andre Offre. — Dernæst skal jeg omtale den Tanke, som ligger udtalt i Lovforslaget, at den Slags Skoler skulle være Ministeriets særlige Tilsyn undergivne. I Genhold til de Udtalelser, der ved andre Leiligheder ere faldne her i Salen, og da særlig i Genhold til den Betænkning, som et Udvalg gav i Vinteren 1872—73, maa jeg tilføje, at jeg ikke kan dele hele denne Opfattelse. Jeg tror bestemt, at skal vort Skolevæsen udvikle sig til det, der maa ønskes, og hvad vel egentlig Alle ønske, da er det ikke Veien at blive staaende paa den gamle Grund, hvor Regjeringen er den ledende i Alt lige til de mindste Enkeltheder i Skolevæsenets Udvikling, men man maa stille sig paa det Standpunkt, at det er Folket, som er den Levende og Styrende, og Regjeringen kun Tilsynshavende for at kunne gribe ind, naar Befolkningen ikke vil gjøre, hvad man maa anse for dens Pligt at gjøre, saa at Regjeringen tilsidst kan gribe ind og sige, nu skal det være saaledes og saaledes. Dette er Noget, som er en Selvfølge. Men at stille Regjeringen og dens Embedsmænd i første Række af Tilsynshavende, saaledes at, saasnart der bliver gjort en lille Smule til Forbedring af en Almueskole, skal den staa under særligt Regjeringstilsyn, denne Tanke kan jeg ikke dele. Jeg tror ikke, at nogen Regjering med sin bedste Villie i dette Stykke vil være heldig. At der har været Lidet, som i 1814 og før, hvor Regjeringen netop var den, som maatte gjøre noget! Saadant, benægter jeg ikke; jeg tror, at det forholder sig saaledes; men det Trin af Oplysning, hvorpaa Folket nu staar, det Trin af Frihed, til hvilket det siden den Tid er gaaet over, den hele Deltagelse i det offentlige Liv, det Begreb om Selvtjyvelse, der er trænge igjennem, alt dette gjør, at det er noget Andet